

ผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยชน ชาวไทยจากวัฒนธรรม และมาตรฐานจริยธรรม ทางการเมือง

เกษมสันต์ อำนวยพล*

บทคัดย่อ

หลักการสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง รวมทั้งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งประเทศไทยรับรองและเข้าร่วมในฐานะภาคีอนุวัติ โดยนำหลักการมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เริ่มฉบับแรกคือ ฉบับ พ.ศ. 2540 โดยฉบับใช้ในปัจจุบันคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มีเจตนารมณ์สำคัญคือ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งกฎหมายลำดับรองทุกฉบับ ทำให้เกิดผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยชนชาวไทยอย่างประจักษ์ชัดในรูปรายลักษณ์อักษรแต่ในทางปฏิบัติยังมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพอยู่ เนื่องจากวัฒนธรรมทางสังคมไทยเป็นระบบอุปถัมภ์ มีการเลือกปฏิบัติ ขณะที่ปวงชนชาวไทยได้รับประโยชน์จากมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองค่อนข้างน้อย

คำสำคัญ: สิทธิมนุษยชน วัฒนธรรมไทย จริยธรรมทางการเมือง

* ผู้มีพันธะประสานงาน; อีเมล: kasemsanta.jan@gmail.com

The results for human Thai people rights from the culture and standards of political ethics

Kasemsanta Amnueypol*

Abstract

The Universal Declaration of Human Rights and the International Covenant on Civil and Political Rights, as well as the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, which Thailand has accepted and acceded to as accession, their principles are enshrined in the Constitution of the Kingdom of Thailand, starting with the first version in B.E. 2540, and the current version, the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560. The important intention is protecting rights, freedoms and promoting human dignity, all of which secondary laws result in human rights of the Thai people as only an alphabet. However, in practice, rights and freedoms are still violated because the Thai social culture is a patronage system with discrimination, while the Thai people receive a little benefit from political ethics.

Keyword: Human rights, Thai culture, political ethics

---

*Corresponding Author; e-mail : kasemsanta.jan@gmail.com

บทนำ

สิทธิมนุษยชน (human rights) ก่อกำเนิดจากประเทศสมาชิกสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly: UNGA) โดยมี 48 ประเทศ ร่วมลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights: UDHR) ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ.1948 (พ.ศ. 2491) (กรมองค์การระหว่างประเทศ, 2551, หน้า 1) ลักษณะปฏิญญาสากลนี้เป็นข้อตกลงร่วมกัน เสมือนกฎหมายจารีตระหว่างประเทศ (กฎหมาย เจริญพานิช, 2560, หน้า 3) มีเจตนารมณ์มุ่งส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ประชากรทั่วโลก ถือเป็นพื้นฐานของอารยธรรมโลก (World Civilization) เป็นการวางรากฐานระบบความคิดแก่คนทั่วโลกด้วยการยอมรับสิทธิพื้นฐานของแต่ละบุคคลตั้งแต่กำเนิดและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) (พิสิษฐ์ เหล่าศิริรัตน์, 2558, หน้า 2) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด (พิสิษฐ์ สีสาวชิโรภาส, 2560, หน้า 117) จึงไม่สามารถหรือไม่จำเป็นต้องโอนให้แก่กันเพราะทุกคนมีอยู่อย่างสมบูรณ์ในตนอยู่แล้ว ถือเป็นสิทธิพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกัน (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2564) ซึ่งสิทธิพื้นฐานนี้สามารถจำแนกได้ 2 สิทธิหลักคือ (1) สิทธิพลเมือง คือ อำนาจอันชอบธรรมในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นสิทธิที่ควรได้รับปฏิบัติจากกระบวนการยุติธรรม ความเสมอภาคทางกฎหมาย การเข้าถึงบริการของรัฐ การศึกษา สวัสดิการสังคม รวมถึง เสรีภาพในการสร้างความมั่นคงในชีวิต อาชีพ การประกอบอาชีพ นับถือศาสนา สร้างครอบครัว ฯลฯ และ (2) สิทธิทางการเมือง เป็นสิทธิการเลือกวิถีชีวิตของตนเองทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิทธิเสรีภาพทางการเมือง สิทธิการเลือกตั้ง เสรีภาพการมีส่วนร่วมทางการเมือง เสรีภาพในการรวมกลุ่ม แสดงความคิดเห็น ชุมนุมอย่างสันติ ตลอดจนการร่วมดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (วิส ตั้งสมิตร, 2560, หน้า 2-3)

ประเทศไทย ในฐานะประเทศสมาชิกสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติ หนึ่งใน 48 ประเทศที่ลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อปี พ.ศ.2491 แต่ปวงชนชาวไทยเริ่มรู้จักในคำว่า สิทธิ เสรีภาพ จากบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2545, หน้า 1) ปรากฏใน บททั่วไป มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, 2540, หน้า 2) และผลจากการที่ประเทศไทยร่วมลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จึงมีพันธะผูกพันต้องร่วมในฐานะภาคีอนุวัติ¹ ใน “ภาคีสันติสัญญาภาคีการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง” (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540 (United Nations, 1966) อีกทั้ง

1 รัฐ ที่ไม่ได้เป็น รัฐภาคี ระหว่างร่วมเจรจาหรือลงนามในสนธิสัญญา แต่แสดงความยินยอมเป็นภาคีสันติสัญญาและผูกพันตามสนธิสัญญาที่มีผลใช้บังคับอยู่แล้ว

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ยังได้สนับสนุนสิทธิทางการเมือง โดยมีบัญญัติให้จัดตั้งองค์กรอิสระ เพื่อส่งเสริมความเป็นกลางทางการเมือง ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ปป.ช.) ฯลฯ โดยให้อำนาจอิสระ ปฏิบัติหน้าที่สุจริต เที่ยงธรรม ปราศจากอคติทั้งปวง (นพดล เสงเจริญ, 2548, หน้า 44-46)

พันธกิจด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ขึ้นพื้นฐาน แม้ถูกละเมิดสิทธิจากการรัฐประหาร 2 ครั้ง แต่ยังคงปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ฉบับปัจจุบัน คงบัญญัติเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งเน้นสิทธิพลเมืองไว้ใน มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง และเน้นย้ำสิทธิทางการเมืองไว้ใน มาตรา 3 อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 3-4) สามารถกล่าวได้ว่า เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมุ่งส่งเสริมสิทธิมนุษยชนตามหลักการในปฏิญญาสากลคือ ปวงชนชาวไทยทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิเฉพาะตัวตั้งแต่เกิด บุคคลอื่นมาล่วงละเมิดมิได้ หากถูกละเมิดรัฐต้องให้ความคุ้มครองและปฏิบัติอย่างยุติธรรม (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2565, หน้า 3)

สถานการณ์ในประเทศไทยด้านสิทธิมนุษยชน โดยพิจารณารายงานการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ประจำปี 2565 พบว่า พลเมืองไทยยังคงเผชิญปัญหาการละเมิดสิทธิพลเมืองและจำกัดสิทธิทางการเมือง เช่น ประชาชนคนไทยไม่สามารถเข้าถึงหรือมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาของภาครัฐและภาคเอกชน ขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองการบังคับใช้กฎหมายขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนสากลซึ่งเป็นอุปสรรคต่อเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ปิดกั้นการแสดงออกทางความคิด ยังมีเรื่องร้องเรียนกรณีการกระทำทารุณและการปฏิบัติที่โหดร้าย ฯลฯ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2567, หน้า 8-9) สะท้อนให้เห็นว่า สิทธิมนุษยชนในสังคมไทยถูกนำมาพิจารณาพร้อมกับหลักวัฒนธรรมที่ยึดยอมและปฏิบัติสืบทอดกันมา ด้วยการใช้อำนาจทางการเมืองผ่านกลไกการบริหารรัฐกิจและการตีความทางกฎหมายไปควบคุมและจำกัดสิทธิพลเมือง (นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ, 2566) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การนำวัฒนธรรมแบบระบบอุปถัมภ์โดยใช้อำนาจรัฐเอื้อประโยชน์ต่อพรรคพวก (สมชัย สัจจพงษ์, 2558, หน้า 5) และปล่อยให้มาตรฐานทางจริยธรรมตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาใช้เป็นค่านิยมหลัก ผสมกับการตีความตามดุลพินิจขององค์กรอิสระ มีลักษณะคิดเอง ทำเอง ใช้เอง (ยอดชาย วิถีพานิช, 2560, หน้า 3-4) ถือว่าได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่จำกัดสิทธิพลเมืองและอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย (สถานทูตสหรัฐฯ และสถานกงสุลในประเทศไทย, 2560) ตัวอย่างการใช้มาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองที่กระทบสิทธิมนุษยชน หรือสิทธิมนุษยชนของปวงชนชาวไทย เช่น การตัดสิทธิการสมัครรับเลือกตั้ง หรือตัดสิทธิการดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (อนุสรฯ เกื้อข้า, 2561, หน้า ข)

รวมทั้งกรณีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีมติ 5 ต่อ 4 ให้นายเศรษฐา ทวีสิน พ้นตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากขาดคุณสมบัติ ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และมีพฤติกรรมฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2567, หน้า 1-5)

สภาพการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ส่วนหนึ่งเป็นการยึดยอทางวัฒนธรรมว่าเป็นสิทธิพลเมือง และการนำมามาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองมาเป็นค่านิยมของสิทธิทางการเมือง ดังนั้นเพื่อทำความเข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชนสากลและสามารถพิจารณาสิทธิขั้นพื้นฐานของตนได้ว่า สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ได้รับความคุ้มครองจากรัฐแท้จริงหรือไม่ หรือเกิดผลประโยชน์มากน้อยเพียงใดจากการยึดยอให้ใช้วัฒนธรรมและมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองเทียบเคียงกับหลักสิทธิมนุษยชน ดังนั้น ในบทความนี้จึงนำเสนอมุมมองเชิงวิชาการว่า ผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยชนชาวไทยจากวัฒนธรรมและมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง ด้วยการนำหลักสิทธิมนุษยชนสากลเพื่อเป็นพื้นฐานสร้างความเข้าใจและรับรู้พันธกรณีของรัฐสมาชิกที่มีต่อพลเมือง โดยเน้นไปที่สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็นสำคัญ และพยายามเสนอแนะว่าสิทธิมนุษยชนชาวไทย หากต้องยึดตามวัฒนธรรม และยอมตามค่านิยมมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง ควรมีการปรับปรุงอย่างไรเพื่อให้ผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยชนของประชาชนชาวไทยอ้างอิงได้ว่าเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนสากลเช่นกัน

แนวคิดหลักสิทธิมนุษยชนสากล

ความเป็นมาของสิทธิมนุษยชน ก่อเกิดจากพรคนาซีเยอรมัน กระทำการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ กัดซี่ ย่ายี ทารุณ สตรีและเด็กอย่างโหดร้าย เป็นการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างรุนแรง สร้างความหายนแก่ผู้ชีวิตและทรัพย์สินของมวลมนุษยชาติ รวมถึงเป็นชนวนก่อสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อสงครามโลกยุติลงในปี ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) โดยฝ่ายสัมพันธมิตรประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส สหภาพโซเวียต และจีน เป็นฝ่ายชนะสงคราม (SCG Heritage, n.d.) ผู้นำรัฐบาลฝ่ายสัมพันธมิตรจึงร่วมกันก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ ในวันที่ 15 เมษายน 2488 ได้มีการรับรองกฎบัตรสหประชาชาติ (UN Charter) (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2564) ซึ่งในกฎบัตรนี้ได้แสดงเจตจำนงด้วยความมุ่งมั่นในการทำหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยจัดทำร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) เป็นเอกสารหลัก (milestone document) ที่บรรจุหลักการและสาระสำคัญ ซึ่งถือได้ว่าเป็นรากฐานแห่งอารยะของมวลมนุษยชาติทั่วโลก (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550, หน้า 3) หลังจากเปิดประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ (United Nations General Assembly: UNGA) หลายครั้ง กระทั่งร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเสร็จสมบูรณ์ จึงเปิดให้ประเทศสมาชิกทั้งหมดลงมติรับรองร่างปฏิญญาสากลฯ โดยมีคะแนนเสียงรับรอง 48 เสียง ไม่มีเสียงคัดค้าน มีหนึ่งเสียงของประเทศไทยลงมติรับรอง ให้เป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และประกาศใช้ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

(กรมองค์การระหว่างประเทศ, 2551, หน้า 1)

โดยสาระสำคัญของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน สำหรับประเทศสมาชิกนำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ภายใต้ขอบเขตและหลักการว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (พิสิษฐ์ เหล่าศิริรัตน์, 2558, หน้า 5) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สิทธิธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด (natural rights) กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี ที่ธรรมชาติกำหนดขึ้นในตัวมนุษย์ทุกคน

2. สิทธิมนุษยชนเป็นสากลและไม่สามารถถ่ายโอนกันได้ (universality & inalienability) หมายถึง สิทธิที่อยู่ในตัวมนุษย์ชนทุกคนอยู่แล้ว จึงไม่สามารถโอนให้กันได้ เช่น เชื้อชาติ สัญชาติ สีผิว ศาสนา เป็นต้น ซึ่งหมายรวมถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) ด้วย

3. สิทธิมนุษยชนไม่สามารถแยกส่วนได้ (indivisibility) เช่น สิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ไม่สามารถแยกได้ว่ามีความสำคัญกว่าสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิทธิทั้งสองประการนี้มีความสำคัญเท่าเทียมกัน

4. สิทธิแห่งความเสมอภาค โดยไม่เลือกปฏิบัติ (equality and non-discrimination) เนื่องจากเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกสังคม ทุกคนควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

5. การมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน (participation & inclusion) เพราะประชาชนย่อมมีส่วนร่วมในการเข้าถึงและได้รับประโยชน์จากสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

6. ตรวจสอบได้และใช้หลักนิติธรรม (accountability & the rule of law) หมายถึง การปฏิบัติตามหลักการสากลรัฐต้องมีมาตรการปกครองประเทศโดยใช้หลักนิติธรรมในการติดตามตรวจสอบ โดยอาศัยหลักการที่ใช้กฎหมายอย่างเที่ยงธรรมในการปกครองหรือคุ้มครองประชาชน

จากสาระสำคัญของขอบเขตและหลักการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้างต้นนี้ พอสรุปความหมาย สิทธิมนุษยชนเพื่อความเข้าใจต่อ สิทธิมนุษยชนเชิงสากลหรือแบบกว้าง หมายถึง สิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิที่ถูกกำหนดโดยปฏิญญาสากล กติการะหว่างประเทศ สนธิสัญญา หรือข้อตกลงที่ประเทศทั่วโลกรับรองสิทธิอันร่วมกัน และมีความหมายแบบแคบคือ เป็นสิทธิเฉพาะบุคคล มักมีลักษณะเป็นสิทธิพลเมือง โดยมีสิทธิตามขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติหรือค่านิยมทางวัฒนธรรมที่สังคมในรัฐใช้ปฏิบัติต่อกัน หรือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์เกิดมาเป็นพลเมืองของรัฐพึงมี 2 สิทธิ คือ (1) สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และ (2) สิทธิทางสังคมและวัฒนธรรม

พื้นฐานทางสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

เมื่อประเทศสมาชิกของสหประชาชาติมีมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแล้ว ยังมีพันธกรณีระหว่างประเทศ จัดทำเป็นตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน มีสถานภาพสนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน (core human rights treaties)

ของสหประชาชาติ อีก 9 ฉบับ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550) หนึ่งในสนธิสัญญา ระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งถือเป็นพันธกรณีที่ประเทศสมาชิกได้มีส่วนร่วมตั้งแต่แรก แต่แสดงความมุ่งมั่นโดยสมัครใจเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาและพิธีสารเลือกรับอนุสัญญา สามารถ เข้าร่วมโดยการภาคียานุวัติ (accession) เช่น ภาคีสถิติสัญญาสิทธิระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิ พลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: IC-CPR) ไทยเข้าร่วมในฐานะภาคียานุวัติ จึงมีผลใช้บังคับกับเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540 (United Nations, 1966) สารสำคัญของกติกานี้มีผลต่อประเทศไทย ปรากฏในส่วนที่ 1 กล่าวถึงสิทธิ ในการกำหนดเจตจำนงตนเอง ส่วนที่ 2 กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐภาคี ต้องเคารพและประกัน สิทธิของบุคคล รวมถึงการห้ามเลือกปฏิบัติโดยอ้างเหตุผลเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สัญชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ถิ่นกำเนิด หรือสภาพอื่นใด ในส่วนที่ 3 กล่าวถึง สิทธิที่เป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อาทิ เสรีภาพในการมีชีวิต เสรีภาพจากการถูกทรมาน การห้ามมิให้บุคคลถูกจับกุมตามอำเภอใจ เสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็นและการแสดงออก (กฤษฎา เจริญพานิช, 2560, หน้า 6) จากการภาคียานุวัติ ประเทศไทยมีคำแถลงตีความในกติกานี้ 2 ประเด็น คือ (1) สิทธิแสดงเจตจำนงตนเอง ซึ่งไทยมิได้ตีความว่า อนุญาตหรือสนับสนุนการกระทำที่เป็นการแบ่งแยกดินแดน (2) การห้าม โฆษณาชวนเชื่อเพื่อสงคราม โดยไทยสงวนไม่เข้าร่วมถึงการทำสงครามเพื่อป้องกันรัฐตนเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กรณีที่ประเทศไทยจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ชวนเชิญให้ปวงชนชาวไทย ร่วมรักชาติในกรณีที่ต้องทำสงครามเพื่อป้องกันการรุกรานจากประเทศอื่น (จุมพล สำเภาพล, 2558, หน้า 7) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมีผลต่อ ประเทศไทย คือ พลเมืองมีสิทธิในความเสมอภาคตามกฎหมาย สิทธิปกป้องจากการจับกุมหรือ คุมขังโดยมิชอบ สิทธิที่ต้องได้รับการพิจารณาคดีในศาลอย่างยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการรับ สัญชาติ และเสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือปฏิบัติตามความเชื่อนั้น (เชวง ชูศิริ, 2564, หน้า 7) สิทธิทางการเมือง หมายถึง สิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชน เป็นสิทธิในเจตจำนง ของตน (right of self-determination) ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการจัดกรจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธิ การมีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เสรีภาพในการชุมนุมโดย สงบ เสรีภาพในการรวมกลุ่ม สิทธิการเลือกตั้งอย่างเสรี (เอื้ออารีย์ อัจฉนิล, 2560, หน้า 791)

เมื่อพิจารณาจากกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในส่วนที่ 4 ได้ กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน การปฏิบัติตามพันธกรณีของรัฐ ในการจัดทำรายงานของรัฐภาคี และการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ดังนั้นประเทศไทย รัฐภาคี จึงได้สถาปนาสำนักงานและแต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขึ้นครั้งแรกและ แต่งตั้งคณะกรรมการชุดแรกขึ้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในส่วนที่ 8 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มาตรา 199 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2540, 2540, หน้า 51) โดยตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542, หน้า 1) สังกัดรัฐสภา ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดเปลี่ยนสถานะเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ ปัจจุบัน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้รับการบัญญัติให้เป็นองค์กรอิสระ หมวด 12 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 72) มีหน้าที่และอำนาจตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้า ว่าการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐว่าสอดคล้องกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี อันนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะ มาตรการ หรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อให้มีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายและแนวปฏิบัติต่าง ๆ รวมถึงการณรงค์และสนับสนุนให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องดำเนินการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 73)

เห็นได้ว่าหลักการสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นเสมือนเกราะปกป้องมวลมนุษยชาติ ให้ได้รับความเป็นธรรม คุ้มครองให้ความเป็นมนุษย์นั้นพ้นจากภัยคุกคามจากอิทธิพลหรืออำนาจไม่เป็นธรรมที่แทรกซ้อนอยู่ในสังคมที่มนุษย์นั้นอาศัยอยู่ เนื่องจากสิทธิมนุษยชนเป็นหลักประกันทางกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองต่อการละเมิดเสรีภาพขั้นพื้นฐานและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กล่าวคือมีเสรีภาพตามที่กฎหมายของรัฐธรรมนูญไว้ (วิชัย สังข์ประไพ, 2559, หน้า 4) ซึ่งประเทศสมาชิกหรือรัฐภาคี (state party) ส่วนใหญ่รับหลักการแล้วนำไปบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะประเทศที่ใช้การปกครองด้วยหลักนิติรัฐ (the rule of law) จึงมีบทบัญญัติรับรองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเพื่อมิให้ถูกล่วงละเมิด (อรรถพล ใหญ่สว่าง, 2556, หน้า 10) โดยบทบัญญัติขอบเขต ทางเลือกอันพึงมีและพึงกระทำได้ที่ครอบคลุมผลประโยชน์ โอกาส การกระทำนั้นไม่ถูกจำกัดขัดขวาง มีอิสระ เสรีภาพของประชาชนในการใช้สิทธิตามเจตจำนงของตน หรือขีดความสามารถในการตัดสินใจของตน ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25-49 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 7-13) ทั้งนี้ เพราะประเทศสมาชิกหรือรัฐภาคีได้ปฏิญญาถึงความมุ่งมั่นว่าจะปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่พลเมืองของตน นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนขึ้น เพื่อทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศและบรรทัดฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 72-73) เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั้งในเชิงนโยบาย การปรับปรุงกฎหมาย กฎ และระเบียบ ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่พบจากเรื่องร้องเรียนที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นอกจากนี้

ยังมีหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมความเข้าใจแก่สาธารณชน ด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อส่งเสริมสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมีอิสระและเสรีภาพในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

หลักสิทธิทางสังคมและวัฒนธรรม

เนื่องจากสภาพการณ์ตามหลักการสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในแต่ละประเทศแตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเกิดจากทัศนคติของพลเมืองและความเข้าใจของรัฐต่อหลักสิทธิมนุษยชน ถือเป็นประเด็นละเอียดอ่อน ที่ต้องทำความเข้าใจอย่างถูกต้อง หากต้องการใช้สิทธิเรียกร้องที่ตนพึงมีหรือได้รับ แต่ไม่ทราบว่ามีกฎหมายรับรองหรือให้ความคุ้มครองไว้หรือไม่ เพราะหากกฎหมายมิได้บัญญัติไว้อย่างไม่มีสิทธิ แต่ในแง่หลักการสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ระบุขอบเขตไว้กว้างกว่าสิทธิที่กฎหมายกำหนด (จุมพล สำเภาพล, 2558, หน้า 2) อีกทั้งหลักสิทธิมนุษยชนไม่สามารถแยกส่วนได้ ว่าสิทธิใดสำคัญกว่าอีกสิทธิหนึ่ง (indivisibility) เช่น สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ไม่อาจกล่าวได้ว่า มีความสำคัญกว่าสิทธิทางสังคมและสิทธิทางวัฒนธรรม เพราะสิทธิดังกล่าวนี้สำคัญเท่าเทียมกัน หมายความว่า รัฐต้องให้ความเสมอภาค ห้ามเลือกปฏิบัติ เพราะการเลือกปฏิบัติเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกสังคม ถือเป็นภาระละเมิดสิทธิมนุษยชน (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, ม.ป.ป., หน้า 16) ดังนั้นสิทธิมนุษยชนที่ต้องคำนึงถึงนอกจากสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองคือ สิทธิทางสังคมและสิทธิทางวัฒนธรรม เพราะทั้ง 2 สิทธินี้ มีความละเอียดอ่อน หากพิจารณาจากความเสมอภาค ส่วนหนึ่งมาจากผู้ใช้อำนาจรัฐ อาจเป็นรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่รัฐ มักเป็นสาเหตุให้เกิดความไม่เสมอภาคได้ ทั้งนี้เพราะสิทธิทางสังคม ได้แก่ สิทธิการได้รับการศึกษา สิทธิในการได้รับหลักประกันด้านสุขภาพ การพัฒนาคุณภาพอย่างเต็มที่ สิทธิได้รับความมั่นคงทางสังคม เสรีภาพในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัว เป็นต้น ส่วนสิทธิทางวัฒนธรรม หมายถึง การมีเสรีภาพในการใช้ภาษา การแต่งกาย การปฏิบัติกิจกรรมตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา การแสดงศิลปะ วัฒนธรรม ความบันเทิง โดยปราศจากการบังคับ ซึ่งทั้ง 2 สิทธิ ส่วนหนึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลที่มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐไปปฏิบัติ

เมื่อพิจารณาสิทธิทางสังคมและสิทธิทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสิทธิมนุษยชนที่มีผลบังคับใช้กับประเทศไทยในฐานะรัฐภาคี ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ส่วนที่เป็นสาระบัญญัติ 15 ข้อ กำหนดสิทธิของประชาชน ได้แก่ การกำหนดเจตจำนงของตน การจัดการทรัพยากรและการประกันสิทธิของรัฐภาคีที่ต้องให้สิทธิแก่ทั้งประชาชนและผู้ที่ไม่ใช่คนชาติของตน การประกันสิทธิความเท่าเทียมกันในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมระหว่างชายหญิงและเพื่อความเท่าเทียมกันในสังคมประชาธิปไตย การห้ามลิดรอนสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน การรับรอง สิทธิในการทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยสภาพการทำงานที่ยุติธรรม ค่าจ้างที่เป็นตามความเป็นอยู่ และสภาพการทำงานที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ การก่อตั้งสหภาพแรงงาน สิทธิของคนงาน สิทธิในสวัสดิการสังคม การประกันสังคม

สิทธิของครอบครัว ความคุ้มครองสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอในปัจจุบัน 4 โดยเฉพาะเรื่องอาหาร โดยปลอดจากความหิวโหยและการแบ่งสรรอาหาร สิทธิด้านสุขภาพ สุขลักษณะบริการทางการแพทย์ การควบคุมโรคระบาดโดยเฉพาะอนามัยทารก สิทธิทางการศึกษาซึ่งประถมศึกษาจะเป็นการศึกษาภาคบังคับที่ให้แก่ทุกคน และการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ที่เหมาะสมเท่าเทียมกัน รวมถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ต้องส่งเสริมให้มากที่สุด สิทธิในการมีส่วนร่วมด้านวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และการดูแลจากภาครัฐ ที่จะคุ้มครอง อนุรักษ์และการพัฒนา รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทางวัฒนธรรม (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, ม.ป.ป., หน้า 17)

จากเจตนาในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม หากตรวจสอบกับการดำเนินการในประเทศไทย หากพิจารณาในแง่สิทธิความเท่าเทียม ความเสมอภาคการสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เมื่อกล่าวถึงบริบททางสังคมไทยถูกปฏิบัติด้วยระบบอุปถัมภ์² (patronage system) และวิถีวัฒนธรรมไทยในการเลือกปฏิบัติ เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ ระบบอุปถัมภ์เป็นฐานของสถาบันสังคม การเมือง การปกครอง การบริหารของประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ระบบนี้มีผู้อุปถัมภ์คอยให้ทุนให้โทษกับผู้ให้การสนับสนุนตนในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทน เพราะผู้อุปถัมภ์ส่วนใหญ่เป็นผู้มีอำนาจ บารมี การเงิน และผู้บริหารระดับสูง จึงมีลูกน้องคอยช่วยเหลือในการทำงาน ก็จำเป็นต้องเอื้ออำนวยประโยชน์ลูกน้องทางตำแหน่ง อำนาจ หน้าที่ การเงิน (สมชัย สัจจพงษ์, 2558, หน้า 7) ระบบอุปถัมภ์ได้ส่งผลกระทบต่อสิทธิทางสังคม อันนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชน ด้วยการช่วยเหลือกีดกูดการสร้างฐานะอำนาจและบารมี ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ เกิดปัญหาการเอาดีเอาเปรียบ คำนึงถึงผลประโยชน์เพื่อพวงพ้องตนเท่านั้น กรณีการสมัครเรียน หรือสมัครเข้าทำงาน การอุปถัมภ์จะไม่คำนึงถึงคุณสมบัติ ความรู้ความสามารถ ความเหมาะสมกับระดับสติปัญญาหรือตำแหน่ง วิถีวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นตามมาคือการเลือกปฏิบัติต่อกัน เกิดความลำเอียง ละเลยความเสมอภาคเที่ยงธรรม การปฏิบัติภายใต้สิทธิทางสังคมและสิทธิทางวัฒนธรรมของประเทศไทย จึงค่อนข้างขัดตอกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 วรรค 3 การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ และวรรค 4 มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการหรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดย 2 หมายถึง ระบบที่มีการควบคุมอำนาจทางสังคม เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดสรรผลประโยชน์ ในอำนาจ ตำแหน่ง หน้าที่ทางการเมือง หรือการแบ่งสรรทรัพยากรให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลนำไปสร้างผลประโยชน์ในอำนาจ ทั้งเรื่องนโยบาย การบริหาร และการปฏิบัติ

ไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 8)

สิทธิทางสังคมและสิทธิทางวัฒนธรรมของปวงชนชาวไทย จากระบบอุปถัมภ์นำมาซึ่ง การเลือกปฏิบัติ ซึ่งขัดแย้งต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 สิทธิทางสังคมและสิทธิทางวัฒนธรรม จึงเป็นสิทธิที่ค่อนข้างมีโอกาสขัดต่อหลักมนุษยชนระหว่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทย ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมือง

หากพิจารณาตามหลักธรรมชาติ มนุษย์เกิดมาไม่ได้มีสำนึกต่อสิทธิมนุษยชน แต่มีสำนึก เพราะปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่สหประชาชาติกำหนดขึ้น เพื่อให้มวลมนุษยชาติสำนึก ต่อสิทธิความเป็นมนุษย์ เป็นไปได้ว่า มนุษย์โดยธรรมชาติแล้วมีความโหดร้ายทารุณจึงต้องสร้าง กติกาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ แต่หากพิจารณาในแง่มุมมองหนึ่งว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่ มีอยู่ก่อนการเกิดของมนุษย์ โดยเกิดอุบัติเหตุที่ทำให้มีการประกาศใช้ปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิ มนุษยชน เพื่อสันติสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืน (อัครพณ์ เอี้ยวรัตนวดี, 2565) เป็นการวางรากฐาน ให้รัฐนำไปตรากฎหมาย หรือใช้เป็นหลักนิติธรรม หรือหลักนิติรัฐ (rule of law) เพื่อคุ้มครองให้ พลเมืองมีหลักประกันสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค และควบคุมพลเมืองด้วยการมอบอำนาจ แก่สถาบันการเมือง อาทิ รัฐบาล รัฐสภา ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยไม่ใช้อำนาจเกินขอบเขต กล่าวคือ ผู้ใช้อำนาจต้องมีการยาททางการเมือง และจิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตยในการ คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพลเมือง ขณะเดียวกันพลเมืองต้องมีความนิยมความเป็นประชาธิปไตย ด้วยเช่นกัน (อนุฤทธิ์ เกิดสินชัย, 2557, หน้า 2)

นับจากพัฒนาการรูปแบบการปกครองประเทศ ปรับเปลี่ยนสู่ประชาธิปไตยโดย ระบบผู้แทน (representative democracy) เพราะภายในรัฐมีพลเมืองเพิ่มจำนวน จึงเกิดความ ซบซ้อนมากขึ้น จึงใช้วิธีเลือกผู้แทนมาทำหน้าที่ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ หรือให้สิทธิ ทางการเมืองแทนพลเมืองผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ตามหลักการประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตย เป็นของประชาชนที่เท่าเทียมกัน ภายใต้กฎหมายคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพในการแสดงออก ทางความคิด การมีส่วนร่วมทางการเมือง ฯลฯ หรือการใช้อำนาจรัฐโดยสถาบันการเมืองต้องมี มาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง (political ethics) ซึ่งหมายความว่า สิ่งที่จะปฏิบัติในการใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของประชาชน ด้วยเหตุผลที่รัฐต้องใช้อำนาจว่า เพื่อดูแลทุกข์สุขประชาชน แต่เป็นประเด็นที่ถกเถียงว่า จริยธรรมการใช้อำนาจนั้นถูกต้องในแง่เป้าหมายและวิธีการหรือไม่ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2558, หน้า 1) จึงกล่าวได้ว่า จริยธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่ง ของจริยธรรมทางสังคมที่ประกอบด้วยความดีงาม ความถูกต้อง ความเหมาะสม เป็นที่ยอมรับ และถือปฏิบัติของคนในสังคม แต่อาจไม่ถูกยอมรับในอีกสังคมหนึ่งก็ได้ ดังนั้นจริยธรรมจึงไม่ใช่ หลักสากล (อัญชิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ, 2564, หน้า 3)

หลักสิทธิมนุษยชนจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับจริยธรรมทางการเมือง ผ่านกระบวนการตรากฎหมายของรัฐ เช่นเดียวกับประเทศไทย เป็นรัฐสมาชิกที่มีมติรับรองปฏิญญาว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน ในการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงต้องคำนึงถึงผู้มีอำนาจบริหารการปกครองด้วย โดยได้บัญญัติหลักจริยธรรมทางการเมือง เพื่อควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองที่ต้องมีความประพฤติปฏิบัติอย่างมีความรับผิดชอบต่อปวงชนชาวไทย ใช้วิจารณ์ฐานที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นต้น ดังปรากฏชัดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ว่าด้วยจริยธรรมทางการเมือง วางกรอบให้แก่นักการเมืองมีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม โปร่งใส รักษาผลประโยชน์ให้บ้านเมือง ทำหน้าที่ภายใต้มาตรฐานทางจริยธรรม มุ่งพัฒนาชาติบ้านเมืองเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน (อัญธิฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ, 2564, หน้า 6) ดังบัญญัติในมาตรา 76 กำหนดให้รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่นให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะ และการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รวมตลอดทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติ และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 20) จากบทบัญญัตินี้รัฐบาลจึงตราพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562, 2562, หน้า 1-10) และประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2564 (ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2564, 2564, หน้า 11-14) เป็นกรอบควบคุมการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติของสถาบันการเมืองและนักการเมืองนับจากกฎหมายมีผลบังคับใช้เป็นต้นมา

แต่จากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ของไทยที่ทวีความซับซ้อน ยุ่งเหยิง การแข่งขันที่สูงขึ้น เกิดภาวะเออาร์ดีเอเปรี๊ยะ แย่งชิงทรัพยากร มุ่งผลประโยชน์เฉพาะตนมากกว่าส่วนรวม มีการแก่งแย่งแข่งขันกันเกิดภาวะสังคมระบอบอุปถัมภ์และเลือกปฏิบัติ เกิดเป็นวัฒนธรรมประชาธิปไตยแบบอุปถัมภ์ (พระครูวาทีธรรมวิรัช และคณะ, 2563, หน้า 62) มีการแทรกแซงของสถาบันการเมือง เกิดมายาคติเชิงอำนาจ มีการแย่งชิงอำนาจภายในและภายนอกกลุ่ม องค์กร พรรคการเมือง รวมทั้งในคณะรัฐบาล บรรดาผู้นำทางการเมืองพยายามชิงอำนาจการบริหารการเอาชนะในฝ่ายนิติบัญญัติจนลเลยผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ การตีความลำเอียงของฝ่ายตุลาการ (วิชัย วิชยานฤพล, 2559, หน้า 201) กรณีการตีความทางกฎหมายในกระบวนการถอดถอนนักการเมือง ทั้งจากพรรคฝ่ายค้าน พรรคฝ่ายรัฐบาล รัฐมนตรี หัวหน้าคณะรัฐบาล ฯลฯ

เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นถูกพิพากษาว่ามีความประพฤติขัดต่อมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง แต่กลับมีข้อโต้แย้งถึงระบบการตีความ จนเกิดความเห็นต่างทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย (เสีวงษ์ สุขขมมงคล, 2557) และการใช้มาตรฐานทางจริยธรรมเกินขอบเขต ศาลอำนาจระหว่างสถาบันการเมือง เหลื่อมล้ำ ด้วยการให้ความสำคัญต่อการรับรอง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามตัวบทรัฐธรรมนูญ ภายใต้รูปแบบแห่งนัยเชิงกฎหมาย (เทียนธวัช ศรีใจงาม, 2561, หน้า 5) ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่สะท้อนถึงผลเชิงบวกต่อการสร้างเสริมสิทธิมนุษยชน ทั้งด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รวมทั้งสิทธิทางสังคม สิทธิทางวัฒนธรรม จึงเกิดผลลัพธ์ต่อปวงชนชาวไทย ค่อนข้างน้อย เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2565, หน้า 8-12) รวมถึงการขัดต่อจริยธรรมทางการเมือง (iLaw, 2023)

ผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยชนชาวไทยจากวัฒนธรรมและมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง

นับจากประเทศไทยร่วมลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) และการที่ประเทศไทยเป็นภาคีอนุวัติในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ภายใต้รัฐธรรมนูญของไทย ซึ่งได้รับหลักการสากลและแสดงเจตจำนงในฐานะรัฐภาคีต่อกติการะหว่างประเทศ โดยนำมาบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในฐานะที่มีความเป็นกฎหมายสูงสุด (supremacy of law) แนวนโยบายแห่งรัฐ และกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูก ที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค โดยปรากฏผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยชนชาวไทยในบริบทวัฒนธรรมและมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองอย่างประจักษ์ มีดังนี้

(1) ผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยชนชาวไทย ตามสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยประจักษ์ชัดในรูปรายลักษณ์อักษรในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บททั่วไป มาตรา 2 ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองของชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน และหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25-49 รวมทั้งบัญญัติให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระในการตรวจสอบสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในหมวด 12 องค์กรอิสระ ส่วนที่ 6 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ อีกทั้งในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ส่งเสริมสิทธิทางการเมือง โดยบัญญัติให้จัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อความเป็นกลางทางการเมือง ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ป.ป.ช.) ฯลฯ โดยให้มีอำนาจอิสระ ปฏิบัติหน้าที่สุจริต เทียงธรรม ปราศจากอคติทั้งปวง (นพดล เสงเจริญ, 2548, หน้า 44-46)

(2) นโยบายแห่งรัฐ สอดคล้องกับหลักการสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งประจักษ์ชัดในรูปรายลักษณ์อักษร ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ

เฉพาะมาตรา 66-78 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 17-20)

(3) กฎหมายที่แสดงเจตนารมณ์ในการปกป้อง ค้ำครองสิทธิ เสรีภาพของปวงชนชาวไทย ได้แก่ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายแรงงาน กฎหมายสิทธิทางปัญญา เป็นต้น

หลักการ บทบัญญัติ และหลักกฎหมายดังกล่าวเป็นเพียงขอบเขตหรือกรอบสำหรับปฏิบัติ ดังนั้นผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยชนของปวงชนชาวไทยจากวัฒนธรรมและมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง ในการทางปฏิบัติ ส่วนหนึ่งเกิดจากทัศนคติของพลเมืองและความเข้าใจของรัฐต่อหลักสิทธิมนุษยชนแตกต่างกัน (จุมพล สำเภาพล, 2558, หน้า 8) รวมถึงรูปแบบวัฒนธรรมทางสังคม และจริยธรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนของปวงชนชาวไทย ดังนี้

(1) เนื่องจากสิทธิมนุษยชนเป็นหลักสากล การนำมาปฏิบัติเป็นหน้าที่ของประเทศสมาชิกหรือรัฐภาคี ซึ่งส่วนใหญ่นำมาตราเป็นกฎหมายโดยอิงกับลักษณะวัฒนธรรมในสังคมของรัฐ/ประเทศนั้น เช่นเดียวกับประเทศไทยแม้มีกฎหมายคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของปวงชน แต่วิถีวัฒนธรรม ประเพณีปฏิบัติภายใต้สังคมไทย ยังมีระบอบอุปถัมภ์ ในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทน มีการเลือกปฏิบัติเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อญาติพี่น้อง พรรค(พวก) เพื่อนพ้อง จึงเกิดผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยชนชาวไทยด้วยการปฏิบัติที่ไม่เสมอภาค ขาดความเที่ยงธรรม เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

(2) ผลลัพธ์ในแง่ประโยชน์ต่อสิทธิมนุษยชนของปวงชนชาวไทยจากมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง เป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรมทางสังคมไทย ที่ประกอบด้วยความดีงาม ความถูกต้อง ความเหมาะสม เป็นที่ยอมรับของคนภายในสังคมนั้นจึงไม่ใช่หลักสากล จึงเป็นเขตอำนาจของรัฐภายใต้บัญญัติแห่งกฎหมาย ต้องอาศัยการตีความดุลอำนาจระหว่างสถาบันการเมืองหลัก (ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ) การขยายเขตอำนาจศาลโดยกฎหมายสูงสุด ขอบเขตการพิจารณามาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง ส่งผลกระทบต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อาทิ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิการแสดงความคิดเห็น กรณีที่ไม่ใช่หลักสากล และกฎหมายไม่ให้สิทธิมนุษยชนของปวงชนชาวไทย เพราะเป็นการละเมิดอำนาจศาล

สรุป

หลักการสากลด้วยสิทธิมนุษยชน รวมถึงกติการะหว่างประเทศที่ประเทศไทยร่วมรับรอง หรือร่วมในสถานะภาคีอนุวัติ มีผลบังคับใช้ต่อปวงชนชาวไทยทุกเพศทุกวัย คือ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง สิทธิทางสังคมและสิทธิทางวัฒนธรรม ซึ่งสิทธิพื้นฐานเหล่านี้ได้นำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เริ่มฉบับแรกคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เกิดการละเมิดอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย ต้องเปลี่ยนมาใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และเกิดการละเมิดอำนาจอธิปไตย

เป็นของปวงชนชาวไทยอีกครั้งเสมือนเป็นวัฒนธรรมทางสังคมไทย เปลี่ยนมาใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นฉบับปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม สิทธิมนุษยชนชาวไทยยังได้รับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเสมอมา อันเป็นเจตนารมณ์สำคัญที่สุดของรัฐธรรมนูญในฐานะ supremacy of law รวมถึงกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกที่เป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้โดยตรง (self-executing) บทบัญญัติของกฎหมายทุกฉบับแสดงเจตจำนงคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพอย่างแข็งประจักษ์ชัดในรูปของรายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญ แต่ทางปฏิบัติยังมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพยังมีอยู่เนืองๆ ทั้งเจตนาและไม่เจตนา (พงษ์วิวัฒน์บุญพิทักษ์, 2560, หน้า 14) ประกอบกับรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีองค์กรอิสระที่มีบทบาทเพื่อถ่วงดุลอำนาจระหว่างสถาบันการเมือง เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งบัญญัติให้มีมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง เพื่อควบคุมผู้ใช้อำนาจรัฐหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเมือง แต่ก็ยังปรากฏผลลัพท์ต่อสิทธิมนุษยชนชาวไทยยังถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพอันเนื่องจากระบบอุปถัมภ์ซึ่งเป็นวัฒนธรรมและประเพณีปฏิบัติของสังคมไทย มีการเลือกปฏิบัติ ไม่ได้ได้รับความเสมอภาค และความเหลื่อมล้ำทางสังคมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ในด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของปวงชนชาวไทย ได้รับประโยชน์จากมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมของระบบอุปถัมภ์ ปัญหาการเลือกปฏิบัติและการที่คนไทยไม่ตระหนักถึงการรักษามาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง เพราะไม่เคยได้ประโยชน์จากการรักษาจริยธรรม คือ อุปสรรคสำคัญต่อสิทธิมนุษยชนชาวไทย ผ่านการยกตัวอย่าง ข้อความในกฎหมายที่เป็นช่องโหว่ในการตีความ การดำเนินการที่ทำให้สามารถนำความเห็น ความชอบส่วนตัวเพื่ออุปถัมภ์หรือเลือกปฏิบัติมาใช้ การขาด code of conduct ของนักการเมือง/ข้าราชการ หรือเหตุการณ์ใด ๆ ในทางการเมือง อันเกิดจากระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิของปวงชนชาวไทย และทำให้ไทยไม่สามารถดำเนินการเสริมสร้างสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองตามหลักสากลได้ ดังนั้น มนุษย์ที่เกิดมามีสัญชาติไทย สิทธิพื้นฐานสิทธิพลเมืองหรือสิทธิของปวงชนชาวไทย จำเป็นต้องรับรู้ความเข้าใจในสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเพื่อยกระดับความเป็นผู้อยู่ภายใต้การปกครอง สู่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยได้อย่างเต็มที่

บรรณานุกรม

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2565). **แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566-2570)**. กรุงเทพฯ: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม.
- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (ม.ป.ป.). **ความรู้พื้นฐานเรื่องสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม.
- กรมองค์การระหว่างประเทศ. (2551). **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ: กรมองค์การระหว่างประเทศ, กระทรวงการต่างประเทศ.
- กฤษฎา เจริญพานิช. (2560). **หลักกฎหมายเกี่ยวกับกฎอัยการศึกกับสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2550). **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2567). **รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ประจำปี 2566**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- จุมพล สำเภาพล. (2558). **พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- เขวง ชูศิริ. (2564). **หลักประกันอิสราภาพ จากการถูกคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ในระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- เทียนธวัช ศรีใจงาม. (2561). **รัฐธรรมนูญในระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมือง: ศึกษา 3 กรณีศึกษา และการถอดบทเรียนเพื่อปรับใช้กับประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- นพดล เสงเจริญ. (2548). **องค์การอิสระ: ความสำคัญต่อการปฏิรูปการเมืองและระบบราชการ**. *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*, 7(21), 43-75.
- นฤพันธ์ ดั่งวิเศษ. (2566). **รัฐ และวัฒนธรรมอำนาจ**. ค้นเมื่อ 18 มกราคม 2568, จาก <https://www.sac.or.th/portal/th/article/detail/503>
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). **การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2564. (2564). *ราชกิจจานุเบกษา*, 134(258ง), 11-14.
- พงษ์ธวัฒน์ บุญพิทักษ์. (2560). **สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักงานกฎหมาย.
- พระครูวาทีธรรมวิภัช, พระครูวิจิตรรัตนวัตร, พระครูรัตนสุตากร และไพรัตน์ นิรมิต. (2563). **ระบบอุปถัมภ์กับอำนาจการต่อรองของพรรคการเมือง**. *วารสารมหาจุฬานาครพรรณี*,

7(5), 62-75.

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). **ราชกิจจานุเบกษา**, 116(118ก), 1-14.

พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562. (2562). **ราชกิจจานุเบกษา**, 136(50ก), 1-10.
พิศิษฐ์ สีลาวชิโรภาส. (2560). การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้กระแสการปฏิรูปประเทศไทย.
วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, 19(57), 117-125.

พิศิษฐ์ เหล่าศิริรัตน์. (2558). **หลักสิทธิมนุษยชนกับภาคเอกชน**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

ยอดชาย วิถีพานิช. (2560). **มาตรฐานทางจริยธรรม: กลไกใหม่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พุทธศักราช 2560**. ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2568, จาก [https://old.parliament.
go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=43362&filen
ame =index](https://old.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=43362&filename=index)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (2540). **ราชกิจจานุเบกษา**, 114(55ก),
1-99.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). **ราชกิจจานุเบกษา**, 134(40ก),
1-90.

วัส ตังสมิตร. (2560). **สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ 2560**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

วิชัย สังข์ประไพ. (2559). **หลักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สถานทูตสหรัฐฯ และสถานกงสุลในประเทศไทย. (2560). **รายงานด้านสิทธิมนุษยชนประจำปี
พ.ศ. 2566 ประเทศไทย**. ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2568, จาก [https://th.usembassy.
gov/th/our-relationship-th/official-reports-th/2023-human-rights-reports-
thailand-th/](https://th.usembassy.gov/th/our-relationship-th/official-reports-th/2023-human-rights-reports-thailand-th/)

สมชัย สัจจพงษ์. (2558). **สะท้อนภาพสิทธิมนุษยชนกับวัฒนธรรมในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ:
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2545). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.
2540 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิ
มนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2564). **ชุดความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน**. ค้นเมื่อ 16 มกราคม
2568, จาก [https://asdd.mol.go.th/news/ชุดความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน-สิทธิและ
เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ-สนธิสัญญาหลักระหว่างประเทศด้านสิทธิ-มนุษยชนที่
ประเทศไทยภาคี](https://asdd.mol.go.th/news/ชุดความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน-สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ-สนธิสัญญาหลักระหว่างประเทศด้านสิทธิ-มนุษยชนที่ประเทศไทยภาคี)

- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2567). **ข่าวที่ 33/2567**. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- สีบวงษ์ สุขะมงคล. (2557). การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทย ระหว่างปีพ.ศ. 2544-2555. **วารสารเกษมบัณฑิต**, 5(1), 39.
- อนุฤทธิ์ เกิดสินธ์ชัย. (2557). **หลักประชาธิปไตยกับนักรบการเมือง**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- อนุสรรา เกื้อขำ. (2561). การตัดสินใจทางการเมือง กรณีการกระทำผิดเกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อรรถพล ไหล่สว่าง. (2556). **หลักนิติธรรมภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- อัศวพันธ์ เอี้ยวรัตนวดี. (2565). **PSB-101 ทฤษฎีและจริยธรรมทางการเมือง**. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2568, จาก <https://x.umt.ac.th/wp-content/uploads/2022/11/PSB-101-ทฤษฎีและจริยธรรมทางการเมือง>
- อัญชิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ. (2564). มาตรฐานจริยธรรมของนักรบการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. **วารสารธรรมวัตร**, 2(2), 1-8.
- เอื้ออารีย์ อึ้งจะนิล. (2560). หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล. **วารสารนิติศาสตร์**, 46(3), 789-815.
- iLaw. (2023). **ผิดมาตรฐานจริยธรรมร้ายแรง” เครื่องมือสอยนักรบการเมืองจากรัฐธรรมนูญ’60**. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2568, จาก <https://www.ilaw.or.th/articles/6217>
- SCG Heritage. (n.d.). **พ.ศ.2482 สงครามโลกครั้งที่ 2**. ค้นเมื่อ 16 มกราคม 2568, จาก <https://www.scg-heritage.com/content/147.html>
- United Nations. (1966). **International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)**. New York: United Nations.